

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr 19.

Lördagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 221, angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av förut ingivet läkarintyg från professor *Einar Key* och *Maria* sjukhus, där jag alltjämt vårdas, får jag härmed vördsamt anhålla om fortsatt sjukledighet från fullgörandet av mitt riksdagsmannaupdrag från och med den 26 mars 1935 tillsvidare till och med den 13 april 1935.

Stockholm den 22 mars 1935.

Vördsamt
William Linder.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförhöjning i vissa fall till mejerikonstulent med delaktighet i statens pensionsanstalt;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av engångsavgift till statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid vissa anstalter för yrkesundervisning m. m.;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsförmåner för vissa förutvarande anställningshavare vid *Hässleholm—Markaryds järnväg*;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid statsunderstödda vanförestalter; samt

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av statsmedel till gäldande av förra kamreraren vid *Ruda—Finsjö—Oskarshamns* och *Ruda—Älghults järnvägsaktiebolag Maria Wijkströms* avgifter till enskilda järnvägarnas pensionskassa.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Jag ber att få hemställa, herr talman, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren, tillsättes för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner nr 217, med förslag

till lag om folkpensionering m. m., och nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring, än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor.

Jag hemställer vidare, att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

För den händelse kamrarna besluta tillsätta berörda utskott, får jag slutligen hemställa, att första kammaren för sin del måtte utse 16 suppleanter i utskottet.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa spørsmål om eventuellt stödjande hos folkförbundet av Abessinien vädjan om skydd för sitt oberoende, som landet anser hotat, m. m.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa spørsmål om Norden bör ställa sig utanför projektet om en s. k. ostpakt.

Även denna anhållan bifölls.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa spørsmål om ett eventuellt framträdande från småstater och särskilt Norden i folkförbundet och annorstädes med en självständig utrikespolitik i vissa avseenden.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa spørsmål om lämpligheten av att regeringen med stöd av 56 § riksdagsordningen omedelbart håller riksdagen i kontakt med det världspolitiska läget och Sveriges inställning till detsamma.

Jämväl denna anhållan bifölls.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 216, med förslag till förordning om omsättningskatt å inhemskt vin.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m., och nr 218, med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring,

beslöt kammaren att, därest i anledning av väckt förslag ett särskilt utskott komme att tillsättas för ifrågavarande propositioners behandling, desamma

125

skulle överlämnas till detta särskilda utskott men att eljest propositionerna skulle hänvisas till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 219, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 299, av herr *Lindgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av landsfogdebefattningarna;

nr 300, av herr *Forssell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

nr 301, av herrar *Källman* och *Rydberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

nr 302, av herr *Bäckström* och herr *Larsson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

nr 303, av herr *Gustafson, Fritiof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

nr 304, av herrar *Theelin* och *Nylander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.;

nr 305, av herr *Theelin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m.; samt

nr 306, av herr *Wagnsson, Ruben*, och herr *Nilsson, Petrus*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Sandström* m. fl. väckta motionen, nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 308, av herr *Björck, John*, och herr *Löfvander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till reglering av jordbrukets skuldförhållanden; samt

nr 309, av herr *von Heland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 8, första lagutskottets utlåtanden nr 27—31, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 45—47 och första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående inrättande av statens allmänna fastighetsfond samt med förslag till inkomst- och utgiftsstat för fonden för budgetåret 1935/1936.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositioner nr 114 och 115 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m.

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)

a) besluta om inrättande från och med den 1 juli 1935 av en särskild fond, benämnd »Statens allmänna fastighetsfond», för redovisning av staten tillhöriga fastigheter i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 februari 1935 angivna grunder;

b) till ersättning till statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1935/1936 anvisa följande förslagsanslag, nämligen

under andra huvudtiteln	kronor	853,200
» tredje »	»	634,700
» fjärde »	»	309,600
» femte »	»	5,362,000
» sjätte »	»	177,300
» sjunde »	»	271,000
» åttonde »	»	3,512,000
» nionde »	»	659,000
» tionde »	»	339,900
» huvudtiteln XIII. Riksdagen och dess verk m. m.	»	88,700;

c) godkänna i utlåtandet intaget förslag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1935/1936.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! I denna fråga föreligger ett enhälligt statsutskottsbetänkande, och det kan då kanske för många synas egendomligt, att jag anser mig böra uppträda här. Saken tycks ju vara klar och av alla gillad. Emellertid skall jag be att få yttra några ord.

Hela ändamålet med skapandet av denna »statens allmänna fastighetsfond» är ju att i statens räkenskaper få in åtskilliga statens fastigheter, så att man vet vilka fastigheter staten äger. För närvarande är det så, att endast när det gäller statens produktiva fonder ifrågakomma några uppgifter angående de fastigheter, staten äger, och de värden, som dessa ha. Nu vill man genomföra denna anordning också med avseende på övriga fastigheter, som äro i statens ägo. Dock har man upprepade gånger påpekat både i Kungl. Maj:ts proposition och i utskottets utlåtande, att om det är sådana fastigheter, som äro alldeles värdelösa, vilka således varken ha något avkastningsvärde eller något försäljningsvärde utan bara, om jag så får uttrycka mig, kuriositetsvärde eller rent antikvitetsvärde, så skall man inte taga upp dem i den här fastighetsfonden annat än till visst nominellt belopp, en krona eller vad man slutligen kan komma att stanna vid.

Det kan ju synas vara mycket lämpligt att inrätta en sådan fastighetsfond, och det förslag, Kungl. Maj:t här framlagt, utgör bara början, första steget till en fastighetsfond, i vilken skall finnas upptagen all den statens fasta egendom, som inte på annat ställe finnes upptagen.

Man har för närvarande begränsat sig till vissa fastigheter. Man har begränsat sig till sådana, som lyda eller som avsetts komma att lyda under fångvårdsstyrelsen, under utrikesdepartementet, under medicinalstyrelsen och slutligen under byggnadsstyrelsen, och man har anordnat saken så, att dessa fastigheter till ett beräknat värde av 256,389,178 kronor nu överförs till denna fastighetsfond. Dessa fastigheter har man sedan delat upp på delfonder, och för en av dessa delfonder svarar fångvårdsstyrelsen, en annan sköter utrikesdepartementet, en tredje medicinalstyrelsen och en fjärde, den största, byggnadsstyrelsen.

I avseende på detta vill jag anmärka, att när det här är fråga om bildandet av en fastighetsfond, statens allmänna fastighetsfond, så skulle man tänkt sig,

Ang. invrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)

att man, då man överförde dessa fastigheter dit, varit mycket noga med att se till, att det, som fördes in såsom fondens tillgångar, verkligen var fast egendom. Det bör väl ett av räkenskapsväsendets finesser icke förstört sinne kunna begripa, att när man bildar en fond för ett visst syfte, skall man inte stoppa in i fonden andra, saken ovidkommande tillgångar. Då fyller den ju inte sitt ändamål. Då kunde man ju stoppa in vad som helst, och det är vad man i viss mån gjort här. Jag skall bara taga ett par exempel från Kungl. Maj:ts förslag. Det talas där om nybyggnaden för de patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala, som skall gå in i fonden. Det är universitetet, som efter överlåtelse äger jorden, och följaktligen är den fasta egendomen inte statens, även om staten givit ett anslag för ändamålet. Något liknande är förhållandet med avseende å byggnaden för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund, som här upptagits. Där är det inte heller staten som äger marken, utan den äges av vad jag skulle vilja kalla en särskild stiftelse, och inkomsten går till biskopen i Lund. Det är således inte heller där fråga om någon statens fasta egendom.

Det gläder mig, att detta förhållande har observerats i statsutskottets utlåtande. Statsutskottet har verkligen yttrat: »Utskottet har i detta sammanhang velat erinra därom, att en del av de byggnader, som redovisas under fastighetsfonden, icke rättsligt sett äro att anse såsom fast egendom. Då statsverket emellertid svarar för deras förvaltning och underhåll, hava de i allt fall upptagits under fonden. Detta kan givetvis icke innebära någon förändring i denna egendoms rättsliga ställning.»

I detta sammanhang må det tillåtas mig att fästa uppmärksamheten på en sak, nämligen att det medför en olägenhet under alla omständigheter att ställa dessa fastigheter, särskilt universitetens, under byggnadsstyrelsens förvaltning. Om herrarna tänka på Uppsala universitet och betrakta massan av de av universitetet disponerade fastigheter, så äro de allesammans sådana, som stå under universitetets förvaltning, och de äro universitetets egendom. Vi skola komma ihåg, att Uppsala universitet, liksom också Lunds universitet, är en juridisk person, som är skild från staten, och jag vill sålunda fästa herrarnas uppmärksamhet på, att dessa fastigheter äro universitetets egendom, alltid ha förvaltats av universitetet och ha *väl* förvaltats. Den, som undersöker förhållandena, skall finna, att alla dessa byggnader, som uppförts för universitetets ändamål, ha uppförts med stor noggrannhet och med stor sparsamhet. Jag känner till dessa saker, då jag i femton år deltagit i den ifrågavarande förvaltningen. Nog är det litet egendomligt, att man nu i denna fond för in *några* byggnader, där staten inte äger jorden, och vilka ställas under byggnadsstyrelsens förvaltning. Det är väl ändå, förefaller det mig, ett rätt egendomligt förfarande. Vill man riktigt trassla till saken, skall man göra på det sättet. Jag kan inte förstå, att statens räkenskapsväsende i någon mån befordras genom att man gör så, utan det snarare skadas.

Jag utgår nu emellertid ifrån, att man har bildat en sådan fastighetsfond. Då man föreslagit bildandet av den, har det åberopats, att ändamålet jämväl vore, att man ville veta, vad varje statlig institution kostar. Det är väl för att kunna jämföra fondens nyttiga verkningar med de kostnader, som den ådrager staten. Och därför, då här är fråga om fastigheter, vilka användas för statliga institutioner, har man inte begränsat sig till att bara bilda en kapitalfond av fastigheter, utan man vill också ha en balans över inkomster och utgifter. Därvid här man ansett, att det riktiga är, att för varje statsinstitution, som använder en statens fastighet, skall staten för denna användning betala en viss uppskattad hyra, en viss ersättning, vilken då blir en inkomst i fonden. På det sättet får man se, vad varje institution kostar. Det

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
är således icke fråga bara om kostnaderna för personalen och om övriga anslag till institutionen, utan också om den här ifrågavarande hyresersättningen. En dylik utgift har ju redan faktiskt utgått, då det var fråga om fastigheter, som staten för vissa ändamål hyrt av enskilda personer, kommuner eller eljest. Men för närvarande är det så, att då det gäller statens egna fastigheter, tages en dylik utgift inte upp, och följaktligen ser man ej hela kostnaden, men det är detta man vill veta, och man vill veta det av budgettekniska skäl. Det är då ganska egendomligt — när man velat detta och detta var en huvuduppgift — att man stannat vid fyra delfonder. Av räkenskaperna kan man icke omedelbart se annat än att till exempel de och de fastigheterna under fångvårdsstyrelsens delfond få en ersättning på visst belopp, här 590,100 kronor, under utrikesdepartementets delfond en ersättning på 473,000 kronor, under medicinalstyrelsens delfond en ersättning av 4,020,000 kronor och under byggnadsstyrelsens delfond en ersättning av 7,123,900 kronor, men i räkenskaperna ser man inte, hur mycket särskild institution, som får använda dessa byggnader, för sin del får betala eller vad som skall påföras staten för den ifrågavarande institutionens räkning. Det är klart, att det finns anteckningar, som ligga till grund för dessa siffror, men man har ej vunnit vad man budgettekniskt ville ha fram och som var målet för det hela.

Nu skola vi se, hur saken har ordnats. Statens allmänna fastighetsfond har tillförts ett kapital, och det nämnde jag nyss, då jag talade om, att de fastigheter, som skola överföras till fonden, tillsammans representera ett belopp av cirka 256,000,000 kronor. Sedermera har man att uppmärksamma inkomst- och utgiftsstaten för statens allmänna fastighetsfond, som är underställd riksdagens granskning. Bland inkomsterna finna vi då denna »ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler». Det är fondens huvudinkomst. Den uppgår sammanlagt till 12,207,400 kronor. Vad ligger häri, vem betalar detta? Jo, det betalar *staten*. Staten betalar detta belopp till fonden såsom ersättning för de lokaler, vilka de institutioner, som det nu här är fråga om, få använda. Däri ingår, när själva lokalen hyres av tredje man, den hyra, som betalas till honom, och återigen, när det är fråga om statens egna hus, en viss beräknad hyra. Tillsammans utgör detta såsom jag nämnde i runt tal 12,000,000 kronor, vilket belopp staten ger fonden och som utgör dess huvudinkomst. Men var tager staten dessa pengar ifrån? Jo, på de särskilda huvudtitlarna upptager staten såsom utgift för detta ändamål, för att kunna ge denna ersättning, särskilda belopp, vilka tillsammans utgöra den summa, jag nyss omnämnde. Det är den ena inkomstkällan, sålunda det, som staten betalar fonden för de lokaler, staten disponerar i eget hus eller ock, genom att ingå hyresavtal eller på annat sätt anskaffa lokaler för institutionerna, får utbetala i kostnad härför. Nästa inkomstkälla utgöres av hyror, som staten fått in, nämligen om staten upplåter lokaler i sina fastigheter till enskilda personer, och denna inkomstkälla upptages till 1,468,300 kronor. Hela summan av inkomster för fonden utgör sålunda 13,675,700.

Detta var fondens inkomster. Vi skola nu titta på fondens utgifter. Först och främst skola fastigheterna underhållas. Kostnaderna härför äro beräknade till ett belopp för alla dessa fastigheter, det här är fråga om, av 2,574,900 kronor. Sedermera har man beaktat, att fastigheter med åren bliva, såsom vi alla, försämrade, och därför måste man avsätta en förnyelsefond. Härtill har man beräknat ett belopp av 2,633,300. Sedermera är det så, att staten, som jag nyss sade, fick betala till fonden eller ställa till dess förfogande icke bara ett visst belopp för de ämbetslokaler, som äro belägna i statens egna hus, utan även för ämbetslokaler i de fall, där staten hyr

Ang. invrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
sådana. Nästa post bland utgifterna blir då vad staten får betala i hyra till enskilda personer för lokaler, som staten upplåter till ämbetsverk, eller 489,700 kronor. Slutligen blir det ett överskott på 7,977,800 kronor i denna fond, och vad gör man med det? Jo, det flyttar man över till riksstaten såsom inkomst från fonden bland övriga statsinkomster.

Nu förstår man ju mycket väl, att överskottets storlek beror mycket på, hur högt man beräknar den ersättning, staten ger för de lokaler, vilka genom fonden ha ställts till förfogande för statsinstitutioner. I fall man beräknar en rundlig hyra — och det är ju bara fråga om en beräkning —, får man stort överskott, och beräknar man en billig hyra, får man mindre överskott. Allt det där blir ju en sak, som beror på den bedömandes skön, och därför blir resultatet i stort inte av särskilt värde. Om det emellertid stannade vid vad som här föreslagits, då man till fonden överlätit fastigheter, som ej äro skuldsatta, och fonden bara toge emot dessa fastigheter, som då i fortsättningen redovisades på detta sätt, så skulle man ju inte ha mycket att invända emot detta. Genom förnyelsefonden kommer det värde, fastigheterna förlora, undan för undan att ersättas, eftersom denna fond växer undan för undan, och sålunda skulle situationen bli status quo hela vägen, vad dessa fastigheter beträffar. Men så måste vi komma ihåg, att vi behöva också bygga *nya* fastigheter. Hur skall det då gå? Ja, då är meningen, att de nya fastigheterna överföras till fonden, såsom vi redan sett ske här med avseende på några fastigheter, vilkas uppförande redan satts i gång. Kostnaden för dem upptages i fonden, vilkens kapital sålunda ökas med ifrågavarande belopp. Och då förstå herrarna, att ju mera man bygger, desto större överskott får man. Jag tager det exemplet, att man bygger för 10 miljoner, och man beräknar på fondens inkomstsida, att staten betalar för de lokaler, som äro inrymda i fastigheten, en ersättning av 5 %, det vill säga 500,000 kronor. Jag räknar sedan reparationer och avsättning till förnyelsefonden efter 2 1/2 %. Alltså blir överskottet 250,000 kronor. Sålunda, bara genom att man byggde ytterligare dessa hus erhöill man genast den fördelen, att man fick från fonden in i budgeten ett större belopp än tidigare, nämligen det överskott, som uppstod därigenom, att det beräknades ett visst belopp för dessa nya lokaler, samtidigt som man hade endast att avsätta kapital till förnyelsefond och att betala reparationerna.

Det är många, som då de se ett sådant resultat, bli förtjusta och säga: tänk vilken härlig fond! Den ger statskassan undan för undan mer och mer. Den växer; ju flera fastigheter, som dragas in därunder, desto mera går in från statens produktiva fonder i budgeten!

Ja, det är otvivelaktigt, att detta är fullkomligt riktigt, om jag tänker mig, att jag får till skänks dessa 10 miljoner, varmed jag ökade fonden i det exempel, jag nyss valde, då jag byggde för 10 miljoner. Så har det faktiskt gått till hela tiden här i Sverige i stort sett, att då det givits anslag till uppförande av byggnader, har anslaget varit av samma natur som då man ger anslag för att betala ämbetsmän deras löner. Dessa två utgiftsposter ha till karaktären ansetts likvärdiga, och därmed har saken varit ur världen. Med denna utgångspunkt är det alldeles klart, att genom nybyggnaden blir denna fond starkare, inte blott om man ser saken formellt, utan även om man ser den reellt.

Men hur går det, mina herrar, ifall man *lånar* de ifrågavarande pengarna? Det ifrågasattes mycket starkt i den kungl. propositionen att göra detta. Finansministern är i stort sett böjd för att de nya byggnader, som i framtiden skola uppföras, skola betalas genom lånemedel. Och då man följaktligen icke får låna utan ränta, kommer naturligtvis förräntningen av statsskulden

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
 undan för undan att ökas, i samma mån som man på detta sätt använder lånemedel. Detta ser man emellertid inte, då man betraktar fondens räknenskaper, men i realiteten, när man skall räkna ut vad det hela kostar staten, måste man naturligtvis räkna med den omständigheten, att i fall man uppför dessa byggnader med lånemedel, måste man taga hänsyn till den utgift, dylika lånemedel medföra. Och då får man en helt annan situation än den, som framgår, i fall man isolerat betraktar fastighetsfonden. Antag, att man bygger ett nytt hus för 500,000 kronor, och för att det huset skall kunna byggas tager man upp ett lån på 500,000 kronor! Räntan kunna vi beräkna i genomsnitt — det är inte alltid man lånar till $2\frac{1}{2}$ % — till 4 %. Således kostar det där lånet 20,000 kronor om året. Om jag nu, när jag skall beräkna institutionernas hyra, som staten skall tillgodoföra fastighetsfonden, sätter den till 5 %, blir det 25,000 kronor, ty kostnaderna voro ju 500,000. Om jag sedan beräknar utgifterna för reparation och avsättning till förnyelsefond till lägre belopp än Kungl. Maj:t här har ifrågasatt, exempelvis bara till 2 %, så komma dessa utgifter upp till 10,000 kronor. Överskottet blir 15,000 kronor, men räntan uppgick till 20,000 kronor. Som vi se, skulle affären i realiteten kosta staten, utöver vad som framgår av fondens räknenskaper, ett årligt belopp av 5,000 kronor. Och om jag tänker mig, att hyran är 20,000 kronor, så skulle kostnaden bli 10,000 kronor årligen, ända till dess byggnaden är amorterad.

Finansministern gör gällande, erinrar jag mig, att även om man använder lånemedel, skulle saken i realiteten likvideras med skattemedel via förnyelsefonden, visserligen inte direkt men indirekt, ända tills förnyelsefonden vuxit till sådan storlek, som motsvarar den del, med vilken vederbörande fastighet representeras i fonden. Men då glömmar finansministern en sak, nämligen räntan. Alltsammans vore fullkomligt riktigt, om man finge förbise det faktum, att under hela den tid, som denna procedur, eller amortering, som man också kan kalla den, äger rum, får staten betala ränta på de upplånade medlen, och denna räntekostnad blir inte på något sätt ersatt. Det materiella värdet av hela anordningen med uppförande av hyresvärde etc. blir praktiskt taget lika med noll, även om det formellt ser ut som det bästa räknenskapsväsende man överhuvud taget kan tänka sig.

För min del har jag den uppfattningen, att det är synnerligen viktigt med en klar bokföring, men å andra sidan finns det ingen bokföring, som kan vinna åt en mer än man verkligen har. Hur jag än för böckerna, blir jag inte rikare genom bokföringen, men jag kanske kan inbilla mig, att jag är rikare. eller inbilla andra, att jag är det.

Jag har icke något yrkande.

Häri instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr statsrådet **Undén**: Herr talman! Det är endast en punkt i herr Tryggers anförande, som jag skall be att få beröra med några ord, och det gäller hänförandet till fastighetsfonden av vissa universitetsfastigheter.

Herr Trygger framhöll de svårigheter, som yppa sig därigenom, att universiteten inta en ställning såsom i vissa hänseenden självständiga rättssubjekt och att deras fastigheter alltså inte utan vidare kunna betraktas som statsfastigheter. Herr Trygger uttalade också sin tillfredsställelse över att utskottet beaktat denna särställning för universitetsfastigheterna.

Nu ber jag få framhålla, att denna fråga ingalunda har förbisetts i den kungl. propositionen. Saken förhåller sig ju så, att vissa universitetsfastigheter givetvis inte kunna ifrågakomma för hänförande under fastighetsfonden, exempelvis sådana, som ingå i de gamla donationerna till universiteten. Men å andra sidan

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)

kunna universitetsfastigheter helt och hållet tillkomma genom statsanslag, och beträffande sådana kan det finnas fog för att räkna med dem såsom i ekonomiskt avseende statliga kapitaltillgångar.

Emellertid är det uppenbart, att denna fråga är ganska invecklad och kräver särskild utredning, och i propositionen har det därför uttryckligen sagts ifrån, att det endast är meningen att rent provisoriskt hänföra dessa under byggnad varande universitetsfastigheter till den under byggnadsstyrelsens förvaltning stående fastighetsfonden. Det påpekas först i propositionen, att vissa av dessa byggnader, såväl patologiska institutionen i Uppsala som kemiska institutionen i Lund, uppföras i byggnadsstyrelsens regi och inte, som tidigare skedde och fortfarande sker beträffande andra institutioner, av universiteten själva. Fastigheterna kunna alltså under uppförandet sägas stå under byggnadsstyrelsens förvaltning, och det säges uttryckligen i propositionen, att de synas *tillsvidare* kunna redovisas å den under byggnadsstyrelsens förvaltning stående delfonden. Sedan tillägges det, att efter byggnadernas färdigställande torde frågan om deras ställning i förvaltnings- och redovisningshänseende få upptagas till förnyat övervägande.

Det har alltså ingalunda varit ifrågasatt i propositionen, att man genom inrättandet av denna fastighetsfond skulle träffa några nya bestämmelser angående den blivande förvaltningen av de färdiga universitetsinstitutionerna. De vetenskapliga institutionerna stå ju för närvarande under universitetens förvaltning. Det är nu fråga om en rent provisorisk åtgärd. Det kan tänkas, att man upprättar en särskild delfond för vissa universitetsinstitutioners byggnader, det vill säga sådana, som helt och hållet byggas med statsanslag, men den saken har som sagt uppskjutits för närmare utredning.

Herr andre vice talmannen: Herr Trygger framställde ju inte något yrkande, och det skulle kanske då vara onödigt att uppta en debatt i frågan. Jag vill likväl med några ord säga, hur vi i utskottet sågo på denna fråga.

De väsentligaste av de av herr Trygger här framförda skälen mot inrättandet av en statens allmänna fastighetsfond ha redan varit övervägda inom utskottet, men inte befunnits vara av den innebörd, att man därför borde motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en dylik fond. Man vinner åtskilliga fördelar ur redovisningssynpunkt med en sådan anordning. Statens i fastigheter nedlagda kapital blir bättre redovisat, och avkastningen av detta kapital kommer att mera noggrant anges i statens räkenskaper. Detta kan väl inte anses annat än som ett framsteg emot vad som nu äger rum. Herr Trygger, som alltid har varit en skicklig och klok ekonom och gärna velat ställa den enskildes skötsel av sina finanser såsom mönster för staten, bör väl alltså inte ha något emot, att ett visst företag, ett visst ämbetsverk, låt vara av administrativ karaktär, påföras de kostnader, som äro förenade med detsammias drivande, och att man därvid även upptar kostnaderna för tillhandahållande av lokaler. Detta bör väl icke vara något att anmärka på. En enskild affärsman som äger en fastighet, där han har kontors- och affärslokaler m. m., påför väl affären de kostnader, som äro förenade med tillhandahållandet av dessa lokaler. Går staten nu till väga på samma sätt, kan det inte betraktas som annat än ett specificerande av de kostnader, som äro förenade med varje institutions drift.

Det är dessa synpunkter, som för oss ha varit avgörande. Men därtill kommer, att med den föreslagna anordningen skulle vinnas en noggrannare redovisning av vad staten äger i dylika fastigheter, än hittills varit fallet. Det blir vidare möjligt att uppta de inkomster av olika slag, som inflyta från dessa fastigheter, arrendeinkomster, inkomster som härröra från uthyrning till en-

Ang. invrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
skilda av lokaler i av staten ägda fastigheter, liksom värdet av att fria lokaler tillhandahållas vissa anstalter och institutioner. Det är väl riktigt, att även förmåner av det sistnämnda slaget upptagas i statens räkenskaper såsom inkomster och att såväl de inkomster, som inflyta direkt i penningar från en viss fastighet och värdet av tillhandahållandet av lokaler för ett visst ämbetsverk uti samma fastighet från bokföringssynpunkt böra redovisas lika. Detta åstadkommes med det nu föreslagna systemet. Och varje statens verk blir sedan detsamma genomförts debiterat kostnader även för lokalhyra.

Herr Trygger sade även, att uti denna fond kan man stoppa in vad som helst. Riksdagen skall emellertid i varje särskilt fall besluta vad som skall ingå i statens fastighetsfond, och då blir det beroende på riksdagen vad som kommer att hänföras dit. Staten äger visserligen en del byggnader å enskild mark, som ej kan sägas vara fastighet i vanlig bemärkelse, men vid övervägande av om dessa byggnader skall lämnas utanför eller uppföras i fastighetsfonden under en särskild beteckning, tror jag man får stanna vid det senare alternativet. Byggnaden fyller ju samma ändamål, som om den vore uppförd på statens egen mark, och ur redovisningssynpunkt torde det bliva mera överksådligt om även dessa byggnader förvaltas under statens fastighetsfond.

Jag kan således inte se, att man bör tveka i detta avseende, och inte heller kan jag se, att det, som herr Trygger anförde om att enligt förslaget det icke avsatts tillräckliga medel för förnyelse- och underhållskostnader för fondens fastigheter, är hållbart. Såväl inkomster som utgifter äro såvitt inom utskottet kunnat bedömas upptagna efter riktiga principer. Inkomsterna äro beräknade efter en hyressumma, som uppskattningsvis anses skälig att påföras ett statens verk, varvid denna sättes så, att den ungefär motsvarar vad det skulle kosta att hyra i en enskild fastighet. Vid bestämmandet av detta hyresvärde får man också ta hänsyn till att det skall motsvara anläggningskostnaderna för fastigheten; samma princip alltså, som en enskild person tillämpar, bör följas här. Hyr ett ämbetsverk lokaler i ett privathus, så ingår även då i hyran det belopp, som utgår för att täcka utgifterna för fastigheten.

Vad sedan utgiftssidan beträffar, så skola först onera och underhåll för fastigheterna täckas, men dessutom bör en viss ersättning beräknas för förslitning. Detta, som upptagits i form av avsättning till förnyelsefonden, beräknas till en och en halv procent av fastigheternas värde. Om man inte räknar någon ränta, innebär det, att byggnaden skulle amorteras under $66\frac{2}{3}$ år.

Jag tror, att man i det avseendet bedömt frågan så gott det går f. n. i det man föreslagit ett visst medeltal för byggnadernas varaktighet. I propositionen säges emellertid, att som det här gäller byggnader av olika karaktär och beskaffenhet, använda för olika ändamål, man inte kan förutsätta att alla få lika varaktighet utan att man så småningom med hänsyn härtill måste gå in för en uppdelning av byggnaderna. Men i genomsnitt tror jag det ej är något att invända emot att en byggnad amorteras på en tid av 66 år. Vad som sedan av herr Trygger anmärktes på, att i det föreliggande förslaget ej beräknats ränta på det i fastigheterna nedlagda kapitalet, så kan ju däremot anföras, att man bör väl inte, om man övertar en gammal fastighet, förränta och amortera densamma samtidigt som man avsätter medel till förnyelsefonden under samma tidsperiod för uppförande av en ny byggnad, då den gamla är försliten. Det skulle ju innebära, att man under samma tids-skede skulle amortera två byggnader. Skall man amortera och förränta den gamla fastigheten, så borde väl konsekvensen bliva att man inte avsatte något till förnyelsefonden, utan uppförde de nya byggnader, som skola ersätta de gamla, med lånemedel.

Med detta mitt sätt att se på saken kan jag inte finna att de av herr Trygger

Ang. invrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
framförda synpunkterna äro bärande. Men det är en annan fråga, som vi i utskottet rätt mycket ventilerade, som herr Trygger inte uppehöll sig så mycket vid, nämligen hur uppförandet av nya byggnader i framtiden skall finansieras. Vi stannade för att det i huvudsak liksom hittills borde ske med skattemedel, och jag tillåter mig citera vad som därutinnan anföres på sidan 9 i utskottets utlåtande, som lyder: »Den princip, som tidigare vunnit tillämpning att genom skattemedel finansiera sådana byggnadsföretag, som nu skola upptagas till redovisning å fastighetsfonden, synes utskottet hava varit till fördel i flera avseenden och bör i största utsträckning även i fortsättningen upprätthållas.» Vi ansågo, att detta var en riktig princip och jag tillåter mig nu, herr talman, att stryka under den synpunkten. Naturligtvis måste riksdagen pröva frågan i varje särskilt fall, men jag anser för min del, att det har varit en riktig princip, som även bör tillämpas i fortsättningen.

Utskottet har vidare på sidan 8 i utlåtandet betonat önskvärdheten av att vissa riktlinjer rörande användningen av de förnyelsefondsmedel, som ingå i staten, måtte föreläggas riksdagen. Vi ansågo även här, att riksdagen borde få tillfälle att pröva saken i framtiden.

Med vad jag nu har sagt, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Det var ett uttalande av herr statsrådet Undén, som jag skall be att få närmare förklarad.

Jag hoppas jag misstar mig, men det föreföll mig, som om statsrådet utgick ifrån, att de statsmedel, som tidigare beviljats universiteten för den stora massan av deras byggnader, skulle ge staten någon rätt till dessa byggnader. Detta strider alldeles mot den uppfattning, som åtminstone jag alltid har haft och som jag tror man i allmänhet haft, nämligen att byggnaderna blivt universitetens egendom och att medlen anslagits av staten till förmån för universiteten, på samma sätt som staten har givit medel för andra universitetens ändamål i form av anslag till löner etc. Men det kanske bara var en missuppfattning av mig.

Emellertid vill jag fråga om en sak, som jag inte fått riktigt klar för mig. I fråga om de här byggnaderna i Uppsala, den botaniska och den patologiska institutionens byggnader, som äro upptagna bland fastighetsfondens tillgångar, tyckte jag, att statsrådet sade, att de redan nu vore under byggnadsstyrelsens regi. Jag vet, att den ena är det, men jag kan inte tro annat än att växthuset i Uppsala är under universitetets egen regi. Likväl har föredragande departementschefen gjort ett yttrande, som jag tycker mig ha läst i handlingarna, i vilket han utgår från, att båda dessa byggnader voro fråntagna universitetet och lagda under byggnadsstyrelsen. Men så är ej fallet.

Till den siste ärade talaren, herr andre vice talmannen, vill jag säga att jag måtte ha uttalat mig mycket oklart, ty han har förebrått mig någonting, vars motsats just var poängen i vad jag ville säga. För det första anser han, att jag gjort anmärkning mot denna fond i och för sig, sådan den nu här är föreslagen med de byggnader, som skulle komma in under denna fond. Men jag betonade tvärtom på det allra kraftigaste, att om man har denna fond med dessa byggnader, som nu fonden har fått till ägo ifrån staten, så duger det mycket bra att göra på det sätt, som här är tänkt, nämligen att beräkna vissa inkomster, som staten visserligen betalar från de särskilda huvudtitlarna, och så bland utgifterna upptaga reparationskostnader och avsättningar till förnyelsefond, så att man efter vissa år har kapitalet tillbaka, samt flytta överskottet över på inkomstsidan i budgeten. Ja, om det stannade vid detta, så ginge det väl an. Men sedan gick man längre, sade jag. I framtiden, när

Ang. inrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)

vi bygga nytt — och detta är en fråga, som föredragande departementschefen också har upptagit — det är då, som faran av denna anordning visar sig, om man inte bygger nytt för skattemedel som hittills och låter kapitalet försvinna. Jag menar: man har från början fastigheter, men man har inga förpliktelser. Men om vi låna upp beloppet — naturligtvis mot ränta — då blir hela denna kalkyl missledande. Man inbillar sig, att man har mer än vad man har. Herrarna kunna ju tänka sig det fallet, att jag har ett litet ställe med en man-gårdsbyggnad av trä, men så far det i mitt huvud, att jag på denna gård skall bygga upp ett stenhus för 100,000 kronor. Så gör jag en särskild bokföring, där hyresvärdet av detta stenhus beräknas till 5,000 kronor. Om jag vidare beräknar kostnaderna för husets underhåll jämte kapitalets amortering till 2,000 så har jag ett överskott på 3,000 kronor. Då blir jag kanske kolossalt glad. Ty genom denna affär, genom att ersätta mitt gamla trähus med ett stenhus, har jag ju enligt denna kalkyl förtjänat 3,000 kronor. Men ifall jag lånat de 100,000 kronorna för att bygga huset så har jag glömt räntan på detta lånade kapital. Inte sant? Räknar jag med den, så blir kalkylen helt annorlunda. Även om jag lånat så billigt som till 4 % ränta, blir det i alla fall förlust på denna affär. Det är naturligtvis det där s. k. överskottet, som skall användas för att betala räntan på det upplånade kapitalet, men det räcker inte, och då visar det sig, att det hela var en mycket dum affär.

Ja, så är det. Icke minst de jordbrukare här i landet, som på sina fastigheter uppföra byggnader o. s. v., ha väl reda på, att med värdeberäkningen av sådant får man vara mycket, mycket försiktig, särskilt om man lånat upp de erforderliga medlen. Om man icke gjort det, så kunde det ju visserligen sägas, att likaväl som att göra av med sina pengar genom att äta middagar på Hasselbacken, kan man använda dem till att lättsinnigt bygga eller reparera sitt hus eller göra någon annan förbättring på en egendom, som man har. Det är visserligen vars och ens ensak, men oklokheten upphäves ej genom att den kan taga olika former. Allt beror även här på utgiftens nödvändighet.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på vad som här är det viktiga, och det är, att man så lätt kan vilseledas. En stor nationalekonomisk författare har skrivit en bok om vad man ser och vad man icke ser. Jag är rädd för att man även i framtiden, när man bygger nya hus med lånade medel, skall titta på fastighetsfondens inkomst- och utgiftsstat och tro, att allting är bra, därför att man har ett överskott, som går in till budgeten, och alltså glömma det förhållandet, att skulden visserligen icke står upptagen såsom en skuld särskilt för de gjorda nybyggnaderna, men innebär en ökning av statsskulden.

Det är detta, som jag velat här betona. Det glädde mig att läsa utskottsutlåtandet i denna del, ty jag tycker, att utskottet där med stor klarhet och på ett fint sätt har fått fram vad det här verkligen gäller, d. v. s. den väsentliga skillnaden mellan att låta de nu ifrågakommande nya byggnaderna betalas med lånta medel eller med skattemedel. Det är nämligen därpå alltsammans hänger, och i att glömma detta ligger en stor fara för riksdagen och framför allt för en finansminister. Man vet ju, att stora män ofta varit mycket svåra på bygghenskap. Herr andre vice talmannen vet nog, att historien har många vittnesbörd härom. Deras personliga storhet har velat taga sig uttryck i att lämna ett monument till eftervärlden. Ja, man kan över huvud taget säga, att en företagsam man vill gärna bygga, och har jag uppfattat vår nuvarande finansminister rätt, så tillhör han i viss mån dem, som äro svaga för bygghenskap. Därför är jag synnerligen rädd för att han skall glömma att det är skillnad på, om man för bygget har att göra med skattemedel eller lånade pengar. Man må gärna bygga, om man samlat pengar, som man anser sig kunna vara av med, men man skall vara mycket försiktig, ifall bygget skall

Ang. invrättande av statens allmänna fastighetsfond m. m. (Forts.)
likvideras med lånta medel. Jag förmodar, att om de gamla egyptiska kungarna måst bygga sina pyramider med lånade medel, hade Egypten tidigare gått sin undergång till mötes.

Herr statsrådet **Wigforss**: Jag beklagar, att jag genom en interpellation varit bunden i andra kammaren, så att jag inte fått höra herr Tryggers första anförande, men jag har fått några punkter antecknade.

Om jag riktigt uppfattat herr Tryggers anförande, anser han, att själva den föreslagna bokföringen visserligen betecknar ett framsteg, men han hyser den farhågan, som man naturligtvis kan hysa, att man vid denna bokföring glömmer bort den ränta, som givetvis måste belasta staten, om man skall finansiera byggnaderna med lånade medel. I propositionen har man ju försökt göra en mycket bestämd klyvning mellan de båda sakerna. Man kan acceptera den bokföringsmässiga sidan med alla de fördelar, som komma därav, att man kan få klart för sig vad detta verkligen kostar staten, så att man inte därför, att man en gång lagt ned skattemedel, som man skriver bort, föreställer sig, att en institution inte kostar mer än avlöningarna till de människor, som där äro sysselsatta, och alltså inte räknar med räntan på det kapital, som är nedlagt på byggnaderna. Det klarar man nu upp genom denna uppläggnings. Jag har till min glädje funnit av de tidigare dokumenten i den snart 15-åriga behandlingen av detta ärende, att en institution, som heter »Skattebetalarnas förening», för mer än 10 år sedan i en inlaga till Kungl. Maj:t begärde, att budgeten även för administrativa byggnader måtte belastas med hyresutgifter.

Anledningen till att jag begärde ordet var endast, att jag ville påpeka, att om riksdagen skulle önska, att man inte anlitate några lånemedel alls till dessa nybyggnader, så står det ju riksdagen fullständigt fritt att så bestämma. Det är en sak, som man kan klara oberoende av hela uppläggnings av fonden. Men jag anser, att det är vissa fördelar förenade med att man härvidlag kan laga efter lägligheten, d. v. s. att man under vissa förhållanden kan anlita lånemedel, medan man under andra tider kan anlita skattemedel. Det är en personlig mening, som jag hoppas, att riksdagen skall gilla i år, men det är ingenting, som berör själva grundprinciperna. Jag kan sålunda mycket väl erkänna, att det är förbundet med vissa, jag vill inte säga risker, men olägenheter. Varje anordning är förbunden med vissa olägenheter. Vad frågan om räntekostnaderna beträffar, vill jag erinra om att vi ha denna anordning i fråga om våra affärsdrivande verk. Det är inte så, att vi belasta våra affärsdrivande verk med räntekostnaderna och sedan på inkomstsidan i staten endast införa det netto, som blir kvar, sedan räntorna blivit betalade. Vi ha ju ända sedan den nya budgetreformen genomfördes och på grundval av förslagen från 1912 gått på den linjen, att räntorna på statsskulden föres såsom en sak för sig och avkastningen av affärsverken, oberoende av räntorna, föres upp såsom ren inkomst. Men jag tror, att vi ha blivit så vana vid att tänka på att det finns räntor att taga hänsyn till, att när vi något år se, att avkastningen av de affärsdrivande verken och fonderna understiger vad som går till statsskuldens förräntning, ha vi strax klart för oss, att det inte är så, som det skulle vara.

Jag menar sålunda, att den farhåga, som herr Trygger här uttalade, kanske inte har så stor räckvidd, och jag tror, att reformen från andra synpunkter är så värdefull, att jag gläder mig över att statsutskottet utan meningsskiljaktighet har gillat den.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om viss ändring i den s. k. upp-handlingsföreläsningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Samman-
jämnings-
förslag ang.
inrättande av
ett gymna-
sium i
Haparanda.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk.

I utlåtande nr 43 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 56 framlagda förslag samt med bifall till herr Hages motion II: 502, besluta, att samrealskolan i Haparanda skulle från och med den 1 juli 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande fyraårig latinlinje samt treårig reallinje, och med den organisation i övrigt, departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 februari 1935 samt utskottet i sitt utlåtande förordad, dock under förutsättning att Haparanda stad tillhandahölle bostad eller hyresersättning åt rektor samt under de villkor i fråga om tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, som framdeles kunde vara bestämda.

I en vid utskottets utlåtande fogad reservation hade herr *Anderson* i Råstock m. fl. förklarat sig anse, att utskottets utlåtande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å herr Hages motion, II: 502, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, besluta, att samrealskolan i Haparanda skulle från och med den 1 juli 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande fyraårig latinlinje samt treårig reallinje, och med den organisation i övrigt, departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 februari 1935 förordad, dock under förutsättning att Haparanda stad tillhandahölle bostad eller hyresersättning åt rektor samt under de villkor i fråga om tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, som framdeles kunde vara bestämda.

I herr *Hages* berörda motion hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 56 angående utvidgande av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk samt därvid uttala sin anslutning till skolöverstyrelsens uppfattning, att engelska i stället för franska borde fastställas som fast språk å latinlinjen vid läroverket.

I denna fråga hade utskottet i utlåtandet nr 43 yttrat:

»Utskottet har vid prövning av här föreliggande fråga funnit de starkaste skälen tala för förslaget om engelskan som fast språk å latinlinjen. För att den ifrågasatta undervisningen i finska icke skall bliva alltför betungande för de studerande, torde en minskning av deras arbetsbörda i övrigt vara ofrånkomlig, och denna minskning synes lättast kunna nås på detta sätt. Med hänsyn till det ifrågasatta gymnasietts speciella karaktär torde vidare ett beslut i nu angiven riktning icke kunna anses vara prejudicerande för övriga gymnasiers organisation. Såsom skolöverstyrelsen framhållit, ökas slutligen med den föreslagna anordningen möjligheterna till samläsning mellan latin- och realgymnasiet, varav följa vissa besparingar. Såsom av statsrådsprotokollet framgår kunna dessa besparingar, sedan gymnasiet helt organiserats, beräknas till 1,680 kronor; för nästkommande budgetår komma de endast att uppgå till ett mindre belopp, vartill hänsyn ej synes behöva tagas vid beräkning av de olika anslagsposternas storlek.»

Sammanjämningsförslag ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda.

(Forts.)

I den av herr *Anderson* i Råstock m. fl. reservationsvis förordade motive-
ringen hade i angivna fråga anförts:

»Utskottet har vid prövning av här föreliggande fråga funnit sig böra
stanna vid att tillstyrka vad departementschefen föreslagit. Med den av de-
partementschefen förordade anordningen av latinlinjen som fyraårig har ett
av skälen för skolöverstyrelsens av motionären upptagna förslag bortfallit,
och vid sådant förhållande finner utskottet icke påkallat, att här ifrågavarande
gymnasium gives en från andra latingymnasier avvikande organisation.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren bi-
fallit vad utskottet hemställt, under det andra kammaren bifallit den vid ut-
låtandet fogade reservationen.

Utskottet hade i det nu föreliggande memorialet anført:

»Kamrarna hava sålunda fattat sammanstående beslut i fråga om ut-
vidgning av samrealskolan i Haparanda till ett högre allmänt läroverk samt
rörande undervisning i finska språket å det differentierade gymnasiet. Be-
träffande den i ämnet väckta motionen rörande fast språk på latinlinjen hava
kamrarna däremot stannat i skiljaktiga beslut såväl beträffande vissa delar
av motiveringen som i fråga om utskottets hemställan. I anledning av de olika
meningar, som sålunda framkommit, finner sig utskottet böra hemställa, att
kamrarna, med frånträdande av sina förut därutinnan fattade beslut, måtte
besluta,

dels att det stycke å sid. 6 i det tryckta utlåtandet, som börjar med orden
'Utskottet har' och slutar med orden 'anslagsposternas storlek', skall erhålla
följande lydelse:

'Utskottet har ej ansett sig böra föreslå, att något uttalande från riksdagens
sida göres i fråga om sistberörda spörsmål';

dels ock att hemställan å sid. 6—7 i det tryckta utlåtandet skall erhålla
följande lydelse:

'att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Hages
ovannämnda motion (II: 502), besluta, att samrealskolan i Haparanda skall
från och med den 1 juli 1935 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t må finna
gott bestämma, successivt ombildas till högre allmänt samläroverk, omfattande
fyraårig latinlinje samt treårig reallinje, dock under förutsättning att Hapa-
randa stad tillhandahåller bostad eller hyresersättning åt rektor samt under de
villkor i fråga om tillhandahållande av undervisningslokaler jämte inredning
och möbelutrustning, som framdeles kunna varda bestämda.»

Reservation hade anmälts av herr *Oscar Olsson*, som likväl ej antytt sin
åsikt.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag kommer inte att framlägga något
annat förslag än statsutskottet har framlagt här. Det är emellertid på det
sättet, att statsutskottet har velat visa första kammaren en vänlighet, som jag
var rädd för att första kammaren inte skulle observera, om jag inte påpekade
den.

Här är det fråga om vad statsutskottet behagar kalla en sammanjämkning
av första och andra kammarens beslut. Denna sammanjämkning ser ut på det
sättet, att man har jämkat bort ur beslutet första kammarens mening, och sedan
har man ur motiveringen jämkat bort vad första kammaren stödde sin mening
på. Man skulle visserligen kunna kalla detta för en »jämkning», men »sam-
manjämkning» tycker jag inte precis är det riktiga ordet.

Första kammaren beslöt, att det fasta språket vid gymnasiet i Haparanda

Sammanjämningsförslag ang. inrättande av ett gymnasium i Haparanda.

(Forts.)

skulle vara engelska, andra kammaren bestämde sig för franska. Jag tycker, att man, om man velat, skulle kunnat åstadkomma en sammanjämkning på två sätt, antingen så, att man strukit första kammarens mening ur klämman, men i motiveringen sagt, att Kungl. Maj:t kanske borde taga under öfvervägande, huruvida det inte ändå var klokt att före beslutets fattande se efter, vilken av vägarna som från alla synpunkter vore den lämpligaste — men det vore kanske ett spegelfäkteri, när Kungl. Maj:t redan sagt, att han inte ämnade beakta någon annan mening än den han redan framlagt — eller också så, att man kunde ha låtit eleverna själva bestämma, så att de, som ville ha franska till fast språk, finge det, och de, som ville ha engelska, finge det — men den linjen tycktes ingen vara intresserad av.

Varför har då statsutskottet inte gjort, som statsutskottet brukar göra i sådana fall, nämligen sagt, att eftersom sammanjämkning på annat sätt inte gick för sig, så anmodades första kammaren att biträda andra kammarens beslut? Detta tycker jag skulle ha varit det mest rejäla. Men jag har fått reda på, att man ville vara snäll mot första kammaren, så att det skulle *se ut*, som om det ändå vore en sammanjämkning, och därför har man valt denna form. Jag vet inte precis, hur ömskinnad första kammaren är i sådana affärer, men jag får säga, att jag hade föredragit att gå den raka linjen och förklara, att eftersom det nu är ställt på det sättet, kunna vi inte göra annat än att tillråda kammaren att biträda andra kammarens beslut. Det är också i realiteten det förslaget, som föreligger, herr talman.

Jag har intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utarrendering av kronan tilhörig andel i Jössefors vattenfall;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kontorsbyggnad för statens vattenfallsverks räkning i kvarteret Björnen i Stockholm; samt

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjunde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av pensionsåldern för distriktsveterinär med delaktighet i statens pensionsanstalt;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätten för vissa f. d. rektorer vid allmänna läroverk m. fl. undervisningsanstalter;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för pension till vissa tjänstemän, som i samband med statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst;

nr 26, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt gårdskarlen och eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Uppsala August Karlsson; samt

nr 27, angående gratifikation åt vaktmästaren hos första lagutskottet N. A. Carlssons änka.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 217 och 218 m. m.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 221.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 310, av herr *Andersson, Verner*, och herr *von Mühlensfels*, samt

nr 311, av herr *Pettersson, Anton*, m. fl.,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om lindring i skatten å motorfordon;

nr 24, i anledning av väckt motion om befrielse från erläggande av lagfartsstämpel för vissa fastigheter, som överförts från församling till kommun; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 dagtecknad konvention för underlättande av det internationella utbytet av undervisningsfilm, m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inlösen av vissa frälseräntor, m. m.;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utsträckt tillämpning av de i kungörelsen den 3 februari 1888 (nr 1 sid. 3) samt 4 § lagen den 2 december 1892 (nr 106) meddelade bestämmelser angående ersättning av statsmedel för gulden frälseränta; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § 4 mom. förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.29 på dagen.

In fidem
Eric Carlén.

Tisdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Wigfors*s avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 220, angående åtgärder till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter.

Justerades protokollen för den 20 och den 22 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för notarien J. O. V. Gadd att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om bidrag till uppförande av en hangar å Bromma flygplats; samt

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar om anslag till belyningsanläggningar för luftfartsleder m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 221, angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Andersson, Verner*, och herr *von Mühlenfels* väckta motionen, nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Petersson, Anton*, m. fl. väckta motionen, nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 23—25 och första lagutskottets utlåtanden nr 32—34.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, herr talman, att tiden för väckande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 217 och 218 måtte med hänsyn till ärendets synnerliga omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 220 blev densamma på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till högsta domstolen m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lokaler för länsstyrelsen i Hallands län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för stationskarlen N. H. Pettersson och banarbetaren G. Persson från viss ersättningskyldighet gentemot statens järnvägar;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statlig exportkreditgaranti;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förutvarande Kronprinsens husarregementets kasernetablisement i Malmö; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Bollnäs m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar angående dels understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m., dels ock ersättning till statens allmänna fastighetsfond.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem
Eric Carlén.